

Piše: doc. dr. Gordana Tomić

Uticaj ekonomske krize na organizaciju poljoprivredne proizvodnje u Srbiji

Makroekonomski tokovi u globalnoj svetskoj privredi ukazuju na pad celokupne ekonomske aktivnosti, što možemo da uporedimo sa Velikom ekonomskom krizom iz prošlog veka koja je trajala od 1929. do 1933. godine. Svi postojeći i realno sagledivi elementi trenutnog ekonomskog stanja pokazuju da će pojava virusa korona, ostaviti ogromne posledice na privredu i svetsku ekonomiju u celini.

Posledice virusa korona dovešće do drastičnog pada svetske ekonomije jer će sve privredne grane, uključujući i tercijarni sektor, ostvariti velike gubitke u ovoj godini, a moguće i u narednim. Naime, proizvodnja je u pojedinim oblastima privrede potpuno obustavljena, a u nekim sektorima proizvodi se samo ono što je neophodno da se sačuva funkcionisanje privrednog sistema. Takođe, potpuno su obustavljene aktivnosti u turizmu, saobraćaju i drugim uslužnim delatnostima što će kumulativno dovesti do pada stope privrednog rasta i razvoja. U takvim uslovima biće izuzetno teško oporaviti privredu nakon završetka epidemije. Razloge za to vidimo, pre svega, u privatnom sektoru Srbije, koji zbog zaustavljanja proizvodnje neće moći zaposlenima da isplaćuje zarade, a to će u krajnjoj instanci dovesti i do znatnog otpuštanja radnika. U takvim uslovima, kada većina zaposlenih u privatnom sektoru ne bude imala platežnu moć da kupuje robu i plaća usluge, to će biti jedan od bitnih razloga koji će negativno uticati na oporavak privrede.

Mere vlade Srbije koncipirane tako da mala i srednja preduzeća dobiju pomoć od države u isplati minimalnih zarada trebalo bi pozitivno da utiču na ublažavanje otpuštanja radnika, a samim tim i smanjenje nezaposlenosti. Primena tih mera će omogućiti lakše pokretanje proizvodnje i tercijarnih delatnosti. Ono što je pozitivno u Srbiji je činjenica da Centralna banka može izvršiti primarnu emisiju novca i na taj način plasirati određena finansijska sredstva u pojedine sektore kako bi se ublažile posledice epidemije. Pre svega, posledica zastoja privrednih aktivnosti dovešće do negativnih stopa privrednog rasta u svim zemljama sveta, pa su neke procene da će u jednoj moćnoj ekonomiji kao što je Nemačka, doći do pada stope rasta oko -8 %, a u Srbiji od -2 % do -3 %.

Da bi se na neki način smanjile štetne posledice po privredu zemalja, mnoge zemlje će biti prinuđene da iz primarne emisije plasiraju znatnu količinu novca kako bi ublažile pad privrednog rasta. Već sada je sasvim jasno, da će sve zemlje sveta na kraju ove godine završiti sa negativnim stopama rasta.

U uslovima ekonomske krize uspešna poljoprivredna proizvodnja može veoma pozitivno da deluje na ublažavanje negativnih efekata pada stope privrednog rasta. S obzirom na to da poljoprivreda ima veliko učešće u strukturi privrede Srbije, njenom nesmetanom proizvodnjom možemo podsticajno uticati na stabilizaciju cele ekonomije. Primarna poljoprivredna proizvodnja u Srbiji treba da se normalno odvija što će na kraju godine uz povoljne druge faktore (klimatske, kao i adekvatne mere agrarne politike) rezultirati adekvatnom snabdevenošću našeg stanovništva poljoprivrednim proi-

Da bi se na neki način smanjile štetne posledice po privredu zemalja, mnoge zemlje će biti prinuđene da iz primarne emisije plasiraju znatnu količinu novca kako bi ublažile pad privrednog rasta. Već sada je sasvim jasno, da će sve zemlje sveta na kraju ove godine završiti sa negativnim stopama rasta.

zvodima. Takođe, to će obezbediti i potrebne sirovine za našu prehrambenu industriju. Zbog toga smatramo da je i u ovoj situaciji epidemije potrebno obezbediti uslove za rad žito-mlinarskih preduzeća, mlekarica i drugih pogona iz prehrambenog sektora, kako bi se omogućilo redovno snabdevanje stanovništva. Pored svih razarajućih uticaja epidemije na privredu Srbije, zahvaljujući kombinaciji mera agrarne politike, poljoprivreda može ublažiti negativne posledice na celu našu privredu.

Iz tog razloga treba stvoriti uslove da se za vreme epidemije izazvane virusom korona omogućiti nesmetano organizovanje i odvijanje poljo-

privredne proizvodnje, a istovremeno potrebno je voditi računa i o preporučenim merama zdravstvene bezbednosti. To je u našoj zemlji i te kako moguće jer su postojeći posedi usitnjeni u proseku od 2 do 3 ha (posebno u brdsko-planinskim predelima), gde je proizvodnja moguća bez negativnog uticaja epidemije i njenog širenja. Takođe, u ravničarskim predelima kao što je Vojvodina gde su posedi znatno veći, moguće je organizovati produktivnu poljoprivrednu proizvodnju, jer je ona u velikoj meri mehanizovana i samim tim ne postoji potreba za koncentracijom radne snage. Iz svega navedenog može se zaključiti da je nesmetana organizacija poljoprivredne proizvodnje moguća kako na malom, tako i na velikom posedu.

Povećanje poljoprivredne proizvodnje moguće je uz adekvatne mere agrarne politike koje se ogledaju u činjenici da država obezbedi povoljne uslove kreditiranja, subvencije, poreske

olakšice itd. Takođe, u ovim specifičnim uslovima neophodno je organizovati nesmetano snabdevanje poljoprivrednih proizvođača đubrivom, hemijskim sredstvima i dizel gorivom.

Činjenica je da u našoj zemlji poljoprivredna proizvodnja relativno malo zavisi od uvoznih komponenata, a s obzirom na to da je kriza nastupila početkom marta, realno je očekivati da je u zemlju već uvezeno skoro sve što je potrebno da se uveze, a ostatak se može obezbediti iz naše, domaće proizvodnje. Zahvaljujući adekvatno planiranoj agrarnoj politici i uz pomoć raznih drugih ekonomskih mera država treba da organizuje proizvodnju u onim

sektorima koji proizvode za potrebe naše poljoprivredne i prehrambene industrije.

Poljoprivredna proizvodnja u Srbiji jeste strateška grana privrede, tako da njen pozitivan rast može ne samo da ublaži ekonomski pad naše privrede u celini, već je ona i nužna za egzistenciju stanovništva. Poljoprivredna proizvodnja, posmatrano kroz istoriju, pokazala se u svim teškim situacijama, u koje spada i ova epidemija, kao stabilizirajući faktor ne samo privrede, nego i celokupnog društva. Tako će uspešno organizovanje poljoprivredne proizvodnje omogućiti reprodukciju individualnih poljoprivrednih gazdinstava, što će za rezultat imati pozitivne ekonomske i sociološke prilike na našem selu. Epidemija koja je zahvatila Srbiju, i pogađa široki sloj stanovništva može, uslovno rečeno, da izazove i neke pozitivne efekte u našem društvu, iako to na prvi pogled izgleda protivrečno. Pre svega, to se odnosi na deo stanovništva koji u velikim gradovima živi sa niskim životnim standardom, pa bi se povratkom u selo poboljšali njihovi ekonomski i sociološki uslovi egzistencije. Tradicija u Srbiji je da priličan deo stanovnika nasleđuje poljoprivredno imanje u selu, ali odlaže povratak iz grada. Ova kriza bi mogla primorati mnoge od njih da donesu pravilnu odluku i da se vrate na selo. Adekvatnim merama države može se motivisati taj deo stanovništva i pomoći u povratku na selo, od čega će koristiti imati ne samo povratnici, nego i celo društvo.

Poznato je da su na ovom stepenu privrednog razvoja troškovi života u gradovima mnogo veći, tako da povratak na selo smatramo nužnim ekonomskim procesom. Na taj način

Povećanje poljoprivredne proizvodnje moguće je uz adekvatne mere agrarne politike koje se ogledaju u činjenici da država obezbedi povoljne uslove kreditiranja, subvencije, poreske olakšice itd. Takođe, u ovim specifičnim uslovima neophodno je organizovati nesmetano snabdevanje poljoprivrednih proizvođača đubrivom, hemijskim sredstvima i dizel gorivom.

nasleđena porodična imanja biće obrađena, a to će dovesti do povećanja poljoprivredne proizvodnje i do postepenog rasta životnog standarda povratnika iz grada u selo. Nedostatak finansijskih sredstava onemogućava tom delu stanovništva korišćenje kulturnih, sportskih i drugih pogodnosti koje pružaju veliki urbani centri. Njihov povratak na selo će biti višestruko koristan, jer mogu na svojim imanjima da organizuju organsku poljoprivrednu proizvodnju koja će pozitivno uticati kako na njihovo zdravlje, tako i na njihovu zaradu. Ambijent u selu (daleko je bolji nego u stambenim blokovima) omogućava pre svega čist vazduh, kvalitetnu vodu i zdravu hranu, što u sinergijskom smislu pozitivno utiče na zdravlje, duh čoveka i kvalitet života.

Poznato je da u svetu postoji tražnja za organskim poljoprivrednim proizvodima, a povratnici udruženi u zadruge u selu, i više sela u blizini,

mogu da proizvedu adekvatnu količinu organskih proizvoda i poboljšaju njihov plasman za koji će biti zainteresovani veliki trgovinski lanci. Kontakti i poznavanje kulturnih obrazaca urba-

nog stanovništva sa višim stepenom obrazovanja u narednom periodu mogli bi biti od pomoći za donošenje odluke o početku prerade organskih poljoprivrednih proizvoda, a tokom vremena bi došlo i do povećanja profita. U tim ranim fazama razvijanja ove vrste poslovanja važan je adekvatan marketinški aspekt, koji bi mogao da podrazumeva promovisanje tih proizvoda putem društvenih mreža i drugih kanala koji ne zahtevaju velike investicije. Isto tako, u ovoj fazi potrebno je osmisliti pimpatljivu i atraktivnu ambalažu i ostale promotivne aktivnosti koje bi doprinele uspešnom nastupu na tržištu.

U očuvanju, unapređenju i podsticanju poljoprivredne proizvodnje ne postignemo samo ekonomski značaj same te proizvodnje, nego i celokupne privrede. □

doc. dr. Gordana Tomić
MEF fakultet
www.mef.edu.rs